

SUOMI ON MAALAINEN

Maaseudulla kytee kriisi, jota kaupunkilaiset eivät tunnista

Suomalaisten enemmistön identiteettiin kuuluu läheinen suhde maaseutuun. Vähemmistö suomalaisista identifioituu puhtaasti kaupunkilaisiksi tai maalaisiksi, ja hyvin monen identiteetti sijoittuu välimaastoon. Tämän joukon asenteita sävyttää enemmän maalainen kuin kaupunkilainen ajattelutapa.

Suomalaisten suhtautuminen maaseutuun on laajalti arvostavaa, mutta käsitykset maaseudun tilanteesta ja tuen tarpeesta eriävät. Siinä missä maaseutuväestö katsoo elävänsä keskellä kriisiä, kaupunkilaisten näkemyksiä maaseudun tilanteesta leimaavat vähäisempi huolestuneisuus ja osin myös kiinnostuksen puute.

Suomalaiset toivovat maaseudun pysyvän asuttuna, ja enemmistö pitää maaseutua houkuttelevana ja kaupunkia parempana asuinympäristönä. Suomalainen maatalous nauttii vahvaa arvostusta, mutta etenkin maaseutuväestön mielestä kaupungin kuluttajien ja maaseudun tuottajien välillä vallitsee selkeä eturistiriita.

- ◆ 41 prosenttia suomalaisista identifioituu kaupunkilaisiksi, 23 prosenttia maalaisiksi ja 29 molemmiksi.
- ◆ Enemmistön (57 %) mukaan maaseudun kriisin syventyminen vaarantaa tulevaisuudessa kansallisen eheyden.
- ◆ Kolme neljästä (74 %) pitää ensiarvoisen tärkeänä, että koko Suomi pysyy asuttuna.
- ◆ 60 prosenttia asuisi mielellään maaseudulla, jos se vain olisi mahdollista.
- ◆ Kaksi kolmesta (67 %) arvioi, että vaikka ruuan tuottaminen on Suomessa kallista, korkea laatu kompensoi hinnan.

EVA toteutti syksyn 2021 Arvo- ja asennetutkimuksessaan laajan kyselykokonaisuuden, jolla selvitettiin identiteetin merkitystä suomalaisten yhteiskunnallisessa ajattelussa. Muiden aiheiden¹ ohella tutkimuksessa pureuduttiin myös suomalaisten identiteettiin maalaisena tai kaupunkilaisena sekä mielipiteisiin maaseudun ja kaupunkien välisestä suhteesta.

Vähemmistö suomalaisista (41 %) ilmoittaa identiteettinsä olevan kaupunkilainen (Kuvio 1). Kun vajaa kolmasosa (23 %) tunnistaa itsensä maalaiseksi, jää melko huomattava osa (29 %) suomalaisista vaa'ankieleksi ilmoittaen olevansa yhtä paljon molempia. Ainoastaan viisi prosenttia identifioi itsensä näiden kolmen ryhmän ulkopuolelle ja vain yksi prosentti ei osaa ottaa alueelliseen identiteettiinsä lainkaan kantaa.

Asuinpaikka on ilmeisen vahva identiteetin määrittäjä, sillä luvut vastaavat varsin hyvin sitä, missä suomalaiset tosiasiallisesti asuvat. Tilastokeskuksen väestötilastojen mukaan 37 prosenttia suomalaisista asuu sisemmällä kaupunkialueella, jolla tarkoitetaan kaupunkien tiheämmin rakennettua, asemakaavoitettua aluetta. Maaseudulla puolestaan asuu 27 prosenttia suomalaisista. Yli kaksi kolmasosaa (35 %) majoittuu kivikaupungin ja maaseudun välissä eli ulommalla kaupunkialueella tai kaupungin kehysalueella.²

Suomen kaupungeissa elää siis merkittävä vähemmistö, joka tuntee itsensä osittain maalaiseksi. Identiteettien merkitystä ei ole syytä vähätellä, sillä ne kytkeytyvät läheisesti ihmisten toimintaa ohjaaviin arvoihin ja välittyvät myös sukupolvelta toiselle.

Suomalaisten alueelliset identiteetit eivät luonnollisesti ole aivan täysin sidoksissa asuinpaikkaan. Vastausten väestöryhmittäinen erittely (Kuvio 2) kertoo, että maaseudun pienemmistäkin, alle 4 000 asukkaan kunnista löytyy ripaus kaupunkilaista identiteettiä, ja toisaalta suurimmissakin kaupungeissa asuu täysin tai osittain

maalaisen identiteetin omaavia. Uusimaa erottuu selvästi muusta maasta kaupunkilaisidentiteetin suuremmalla osuudella (60 %).

Kun katse siirretään muihin väestöryhmiin, paljastuu, että enemmistö kokee itsensä kaupunkilaisiksi vain alle 25-vuotiaiden (56 %) ja opiskelijoiden (51 %) joukossa sekä kokoomuksen (54 %) ja SDP:n (52 %) kannattajissa. Näissäkin ryhmissä on viljalti sekä sekaidentiteetin haltijoita että puhtaasti maalaisena itseään pitäviä. Maalaiset puolestaan ovat täpärästi enemmistönä vain keskustaa äänestävissä (52 %), mutta keskustankin kannattajissa on runsaasti sekaidentiteetin omaavia.

Väestöryhmät eivät siis jakaudu selkeästi kahteen – kaupunkilaisten ja maalaisten – leiriin, vaan jakolinjat kulkevat väestöryhmien sisällä.

Maaseudulla kytee kriisi

Identiteetti kaupunkilaisena, maalaisena tai molempina vaikuttaa huomattavasti siihen, miten suomalainen suhtautuu kaupunkeihin ja maaseutuun.

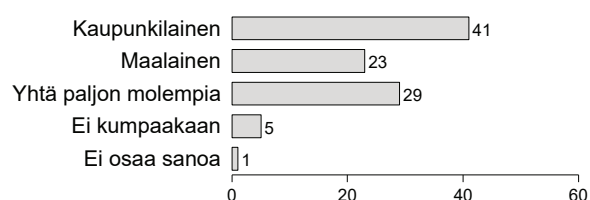
EVAn Arvo- ja asennetutkimukseen sisällytettiin kysymyssarja, jolla luodattiin suomalaisten käsityksiä maaseudun asemasta ja tulevaisuudesta sekä kaupunkien ja maaseudun välisestä suhteesta (Kuvio 3). Koska sama kysymyssarja on esitetty Arvo- ja asennetutkimuksessa vuonna 1996, päätettiin myös arvioimaan, missä määrin suomalaisten maaseutua koskevat näkemykset ovat muuttuneet neljännesvuosisadassa (ks. Liitekuvio 1).

Maalaiseksi itsensä identifioivien suhde maaseutuun on lämmin, paikoin jopa intohimoisuuteen asti, mutta samalla maalaisten huoli maaseudun tulevaisuudesta on laajaa. Kaupunkilaisten suhtautuminen maaseutuun ei ole kylmäkiskoista, mutta ajatukset sen tulevaisuudennäkymistä sekä valmiudet tehdä uhrauksia maaseudun eteen ovat varauksellisia. Sekä maalaisiksi että kaupunkilaisiksi itsensä identifioivien näkemykset eivät sijoitu kaupunkilaisten ja maalaisten ”puoliväliin” vaan kallistuvat selvästi lähemmäksi maalaisten näkemyksiä kuin kaupunkilaisten ajattelua (ks. Liitekuvio 1 ja 2 lopussa). Näin ollen suomalaisten kokonaisnäkemykset kallistuvat pikemminkin maalaiseen suuntaan.

Päällimmäisenä vastauksista huokuu maaseudun nauttima vahva arvostus. Enemmistö (60 %) suomalaisista pitää maaseutua suomalaisen kult-

Näkemykset kallistuvat maalaiseen päin.

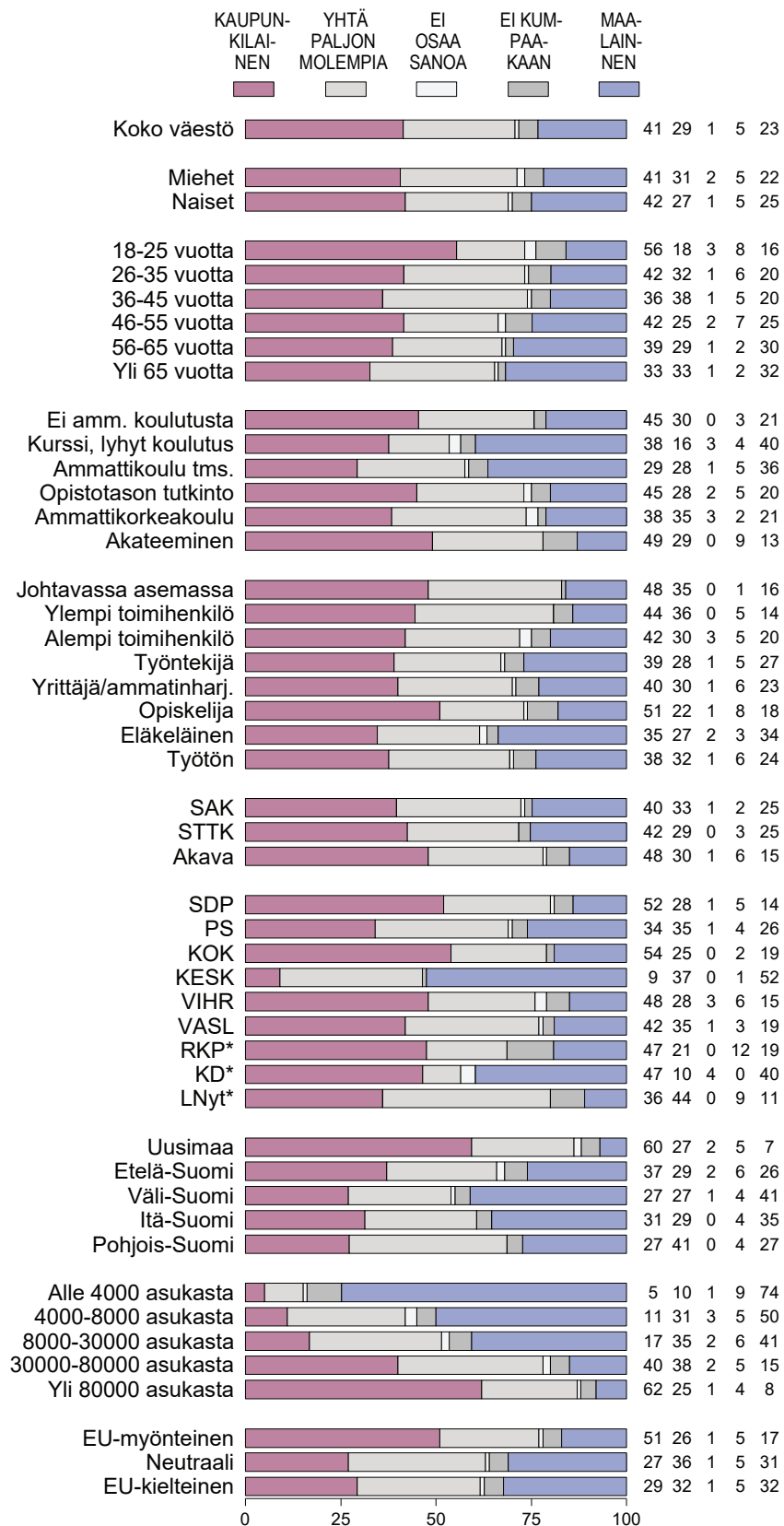
KUVIO 1. Kokeeko olevansa identiteetiltään ensisijaisesti... (%)

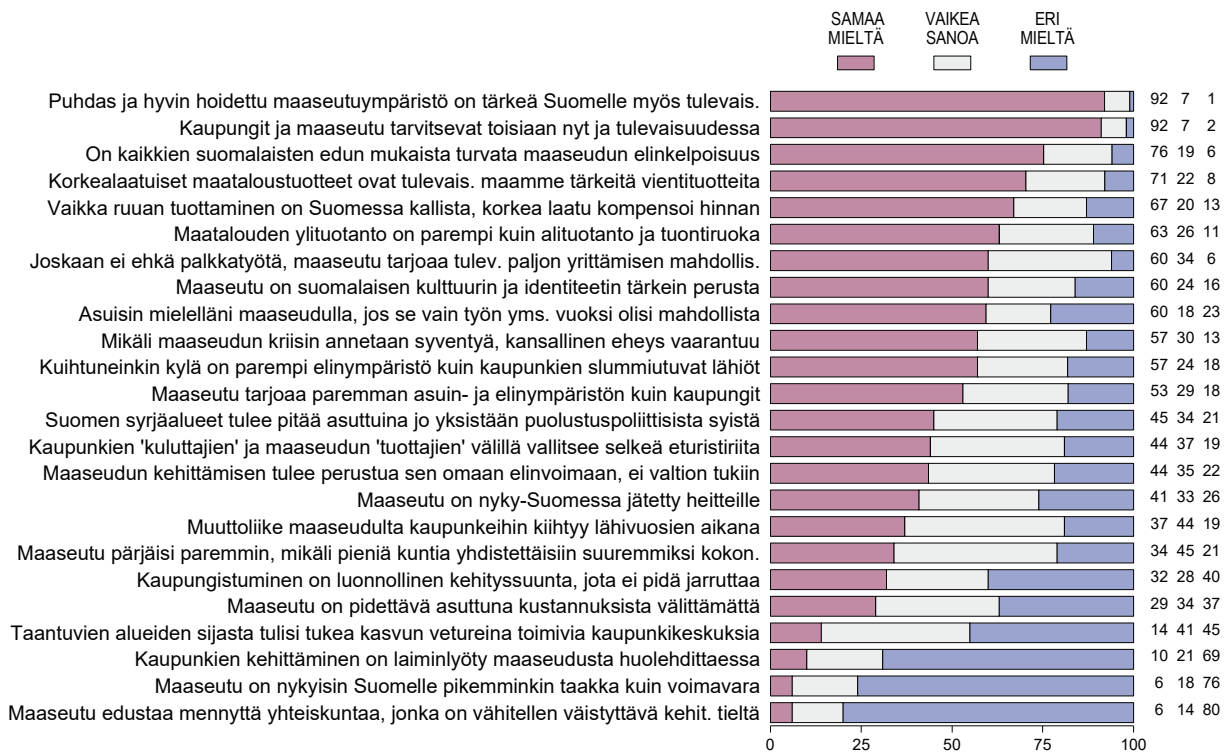
tuurin ja identiteetin tärkeimpänä perustana, ja hyvin suuri enemmistö (92 %) suomalaisista ajattelee, että puhdas ja hyvin hoidettu maaseutum-

päristö on tärkeä Suomelle myös tulevaisuudessa. Suomalaisen silmissä kaupunkien ja maaseudun välillä vallitsee harmoninen keskinäisriippuvuus.

KUVIO 2. Kokeeko olevansa identiteetiltään ensisijaisesti... (%)

KUVIO 3. Näkemykset maaseudun asemasta ja tulevaisuudesta sekä kaupunkien ja maaseudun suhteesta (%)

Lähes jokainen (92 %) ajattelee kaupunkien ja maaseudun tarvitsevan toisiaan nyt ja tulevaisuudessa, ja vain kuusi prosenttia ajattelee, että maaseutu on nykyisin Suomelle pikemminkin taakka kuin voimavara. Kolme neljästä (76 %) katsoo, että maaseudun elinkelpoisuuden turvaaminen on kaikkien suomalaisten edun mukaista ja vain hyvin harva (6 %) arvioi, että maaseutu edustaa mennyttä yhteiskuntaa, jonka on vähitellen väistyttävä kehityksen tieltä.

Suomalaiset eivät kuitenkaan ole vastaavassa määrin yksimielisiä maaseudun tilannekuvasta, eli siitä, miten maaseudulla menee. Enemmistön (57 %) mukaan maaseutu on kriisissä, jonka syventyminen vaarantaa kansallisen eheyden, mutta likimainkaan kaikki eivät tätä käsitystä jaa. Melko harva (13 %) torjuu käsitykset maaseudun kriisistä, mutta varsin moni (30 %) ei ota kantaa kriisin olemassaoloon tai sen mahdollisiin seurauksiin.

Suurin ero kriisikäsityksissä piiryy maalaisten ja kaupunkilaisten välille. Maalaisten (76 %) mielestä maaseudun kriisi on akuutti, mutta kaupunkilaisista käsityksen allekirjoittaa hyvin paljon harvempi (41 %), ja lähes yhtä moni kaupunkilaisista (38 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa (ks. Kuvio liite, josta löytyvät kaikki tulosten väestöryhmittäiset erittelyt). Sekä kaupunkilaisiksi että maalai-

siksi itsensä identifioivista kaksi kolmasosaa (66 %) tunnistaa maaseudun olevan kriisissä.

Samankaltainen syvä näkemusero maaseudun ja kaupunkiväestön välillä havaitaan vastauksissa päätöksentekijöitä tilille vaativaan väitteeseen, jonka mukaan maaseutu on nyky-Suomessa jätetty heitteille. Koko väestöstä 41 prosenttia yhtyy syytökseen heitteillejätöstä ja neljäsosa (26 %) torjuu sen, mutta käsitykset asiantilasta eriävät väestöryhmittäin rajusti. Maalaisista kaksi kolmasosaa (67 %) allekirjoittaa teessin, mutta kaupunkilaisista siihen yhtyy vain neljäsosa (25 %).

Syvät näkemuserot maaseutu- ja kaupunkiväestön välillä kertovat näiden ryhmien elävän eri todellisuuksissa.

Maalaisten ja kaupunkilaisten eriävät näkemykset sekä ristiriita maaseutua koskevien toiveiden ja tilannekuvan välillä saattavat antaa poliittisille päätöksentekijöille aihetta kiinnittää huomiota etenkin maaseutuväestön arvioihin omasta asemastaan. Myös muut EVAn Arvo- ja asennetutkimusten viimeaikaiset tulokset kertovat samaa viestiä. Syksyn 2020 Arvo- ja asennetutkimuksessa suomalaiset nostivat maamme suurimmiksi eriarvoisuu-

Maalaiset ja kaupunkilaiset elävät eri todellisuuksissa.

den kipukohdiksi alueellisen (etelän ja pohjoisen) sekä kaupunkien ja maaseudun välisen eriarvoisuuden.³ Syksyn 2021 Arvo- ja asennetutkimuksessa kaupungeissa asuvat arvioitiin kaikkein etuoikeutetuimmaksi väestöryhmäksi ja maaseudulla asuvat puolestaan syrjityksi ryhmäksi,⁴ ja kaksi kolmasosaa suomalaisista arvioi kasvukeskusten ja syrjäseudun välisen ristiriidan voimakkaaksi.⁵

Paine kattilassa kasvaa

Suomi ei lähtökohtaisesti ole kaikkein alttein maa Ranskan kaltaisten keltaliiviliikkeiden tai alueiden kapinan syntymiselle. Tämän kaltaisesta kapinoinnista ei Suomessa ole perinteitä. Protesti voi kuitenkin yllättää myös demokraattisen prosessin kautta. Maaseudun äänet sinetöivät Ison-Britannian eron EU:sta, Yhdysvalloissa maaseutu tukee Donald Trumpia ja Ruotsissa ruotsidemokraatit nousivat maaseutuäänillä vaalien kakkoseksi.⁶

Enemmistö (53 %) suomalaisista yhtyy kärkevästi muotoiltuun väittämään, jonka mukaan päättäjät Helsingissä eivät välitä tippaakaan, vaikka muualla Suomessa elettäisiin puutteessa tai hädässä (Kuvio 4). Eri mieltä on selvästi pienempi joukko (31 %). Kriittisyys kansallisen päätöksenteon eliittiä kohtaan on ilmeisen pysyvää, sillä luvut ovat käytännössä katsoen samat kuin 33 vuotta aiemmin tehdyssä EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa.

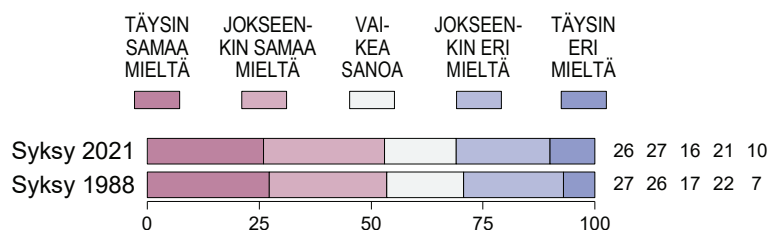
Kaupunkilaisten ja maalaisten näkemuserot piirtyvät jälleen suuriksi, kun maalaisista kolme neljästä (75 %) yhtyy väittämään, mutta kaupunkilaisista vain reilu kolmasosa (36 %). Kaupunkimaaseutujaon ohella jakolinjat piirtyvät kuitenkin myös pääkaupungin ja maakuntien välille, sillä selvä enemmistö muualla kuin Uudellamaalla asuvista suomalaisista pitää valtakunnan tason päättäjiä kovakorvaisina. Uudellamaalla asuvista vain kolmasosa (33 %) näkee päättäjien asenteissa pulmaa ja enemmistö (51 %) ei näe. Näin asetelma voi heijastaa myös tyytymättömyyttä päätöksenteon liialliseen keskittymiseen yhteiskunnan ylätasolle.

Maaseutua koskevien toiveiden ja tilannekuvan välinen kuilu piiryy suureksi myös tarkasteltaessa suhtautumista suomalaisille perinteisesti tärkeään kysymykseen koko maan pysymisestä asuttuna. Toive tästä on vahva, sillä kolme neljästä (74 %) pitää ensiarvoisen tärkeänä, että koko Suomi pysyy asuttuna. Vain 17 prosenttia ei näe asutuksen säilymisessä Suomen jokaisessa kolkassa erityisempää arvoa (Kuvio 5).

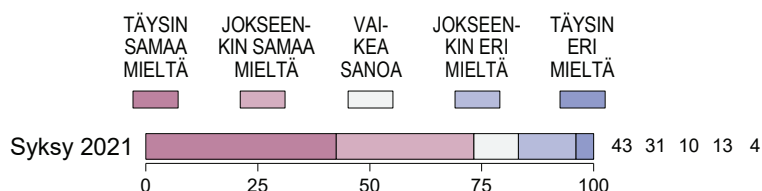
Selvä enemmistö kaikissa väestöryhmissä pitää Suomen pysymistä asuttuna tärkeänä asiana, joskin asiaa tärkeänä pitävien osuus vaihtelee paljon, vihreitä äänestävien 57 prosentista aina kristillisdemokraattien kannattajien täyteen sataan prosenttiin (Ks. Kuvioliite).

Koko maan asuttuna pysyminen on poliittisesti latautunut aihe. Sen taustalla on kaupungistumi-

KUVIO 4. ”Päättäjät Helsingissä eivät välitä tippaakaan, vaikka muualla Suomessa elettäisiin puutteessa ja hädässä” (%)

KUVIO 5. ”On ensiarvoisen tärkeää, että koko Suomi pysyy asuttuna” (%)

sen ja maaltamuuton pitkä jatkumo, joka on jo hiljentänyt syrjäseutuja ja jonka arvellaan ennemmin tai myöhemmin johtavan maaseudun elinkelpoisuuden hiipumiseen. Useimmiten koko maan asuttuna pysymisen tärkeyteen vedotaan esimerkiksi esitettäessä politiikkatoimenpiteitä välttämättömän infrastruktuurin ja olennaisempien peruspalveluiden säilyttämiseksi kaikkialla Suomessa sellaisina, että asumisen ja elinkeinojen harjoittamisen edellytykset olisivat säällisellä tasolla.

Koko maan asuttuna pysymistä pidetään kuitenkin melko laajalti myös itseisarvoisen tärkeänä tavoitteena. Vain 29 prosenttia ajattelee, ettei tulevaisuudessa ole järkevää pyrkiä pitämään asuttuina sellaisia syrjäkyläjä, joissa ihmiset ovat vailla kunnollisia toimeentulomahdollisuuksia. Noin puolet (49 %) on tästä eri mieltä ja pitää siis järkevänä toimenpiteitä, joilla hiipuvatkin syrjäkylät pidettäisiin asuttuina (Kuvio 6).

Syrjäkyläien alasajoa väistämättömänä pitävien joukko on kasvanut kolmessakymmenessä vuodessa melko vähän, mutta suurempi muutos nähdään jakauman toisessa laidassa. Reilut kolme vuosikymmentä sitten yli 20 prosenttiyksikköä suurempi joukko arvioi hiipuneidenkin syrjäkyläien asuttuna pitämisen järkeväksi toimintalinjaksi. Vaikka suomalaiset haluavat maaseudun pysyvän asuttuna, on siis suhtautuminen mahdollisuuksiin pitää maaseutua asuttuna epäileväisempää kuin aiempina vuosikymmeninä.

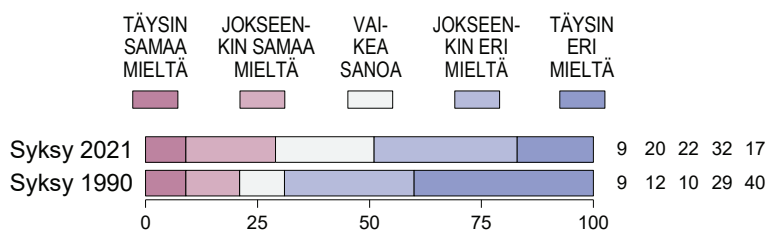
Suomalaiset eivät myöskään ole täysin yksimielisiä siitä, kenelle viimesijainen vastuu maaseudun elinvoimasta kuuluu. Enemmistö (56 %) kyllä katsoo, että viime kädessä valtion olisi huolehdittava siitä, että koko Suomi pysyy asuttuna, mutta neljäsosa (25 %) ei tällaista velvollisuutta valtiolle säilyttäisi (Kuvio 7). Maalaisten valtaosan (78 %) mielestä asia kuuluu valtiolle, mutta kaupunkilaisista samaa mieltä on liki puolet pienempi osuus (40 %).

Mahdollisuuksista pitää maaseutua asuttuna ei olla täysin vakuuttuneita silloinkaan, kun sitä perustellaan argumenteista ehkä järkeimmällä, eli kansallisella turvallisuudella. 45 prosenttia katsoo, että Suomen syrjäalueet tulee pitää asuttuina jo yksistään puolustuspoliittisista syistä (ks. Kuvio 3 s. 4), mutta viidesosa (21 %) torjuu käsityksen ja reilu kolmannes (34 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa.⁷

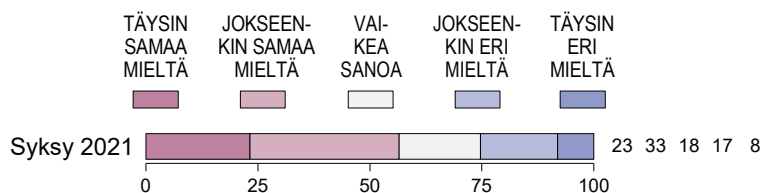
Kun kysymystä Suomen asuttuna pysymisestä lähestytään suoraviivaisemmin lompakon näkökulmasta, vastausjakauma muuttuu lisää. Vain 29 prosenttia ajattelee, että maaseutu on pidettävä asuttuna kustannuksista välittämättä, ja useampi (37 %) ei olisi valmis käyttämään rajattomasti rahaa maaseudun asutuksen säilyttämiseen. Huomattava osuus (34 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa.

Laaja kantaottamattomuus saattaa kertoa epäilyksestä, etteivät suuretkaan satsaukset mahdollista maaseudun pitämistä asuttuna nyky-Suo-

KUVIO 6. ”Sellaisia maamme syrjäkyläjä, joissa ihmisillä ei ole kunnollisia toimeentulomahdollisuuksia, ei ole tulevaisuudessa järkevää pyrkiä pitämään asuttuina” (%)

KUVIO 7. ”Viime kädessä valtion on huolehdittava siitä, että koko Suomi pysyy asuttuna” (%)

nessa. Epäselvyys voi kuitenkin koskea myös keinoja, joilla maaseutua voitaisiin tukea (ks. s. 10). Entisaikoina maaseudun elinvoimaisuuden tukeminen oli mahdollista esimerkiksi kansallisten maatalous-, alue- ja teollisuuspolitiikkojen keinoin. Täysin vastaavia välineitä ei päättäjien käytössä enää ole. Maatalous- ja aluepolitiikka kuuluvat EU:lle, jonka säännökset asettavat rajat myös teollisuuspolitiikan ja lähitulevaisuudessa kenties myös metsäpolitiikan harjoittamiselle. Maaseudun asutuksen kehitys riippuu nykyisin aiempaa enemmän markkinoista, alueiden omasta vetovoimasta ja niiden elinkeinojen kilpailukyvyistä.

Kaupunkipolitiikka ei sytytä

Suomalaisten toive maaseudun asuttuna pysymisestä on vahva, mutta samalla arviot mahdollisuuksista pitää maaseutua asuttuna esimerkiksi valtion toimin ovat selvästi tätä vaisumpia.

Toisaalta myöskään kaupungistumisen painetta ei pidetä erityisen suurena. Suomalaisista 37 prosenttia arvioi muuttoliikkeen maaseudulta kaupunkeihin kiihtyvän lähivuosien aikana. Vain viidesosa (19 %) on asiasta toista mieltä, mutta päällimmäiseksi nousee kuitenkin epävarmuus tulevasta, sillä poikkeuksellisen moni (44 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa. Lisäksi usko kaupungistumisen kiihtymiseen on vähäisempää kuin 1990-luvulla (ks. Liitekuvio 1).

Kaupungistuminen vaikuttaisikin ajautuneen koronapandemian myötä suvantovaiheeseen. Pandemia teki etätöystä valtavirtaa ja saattaa lisätä sen tekoa pysyvästi vähentäen erityisesti asiantuntija- ja toimistotöiden paikkariippuvuutta. Työn ohella pandemia vaikuttikin myös muuttoliikkeisiin. Vuonna 2021 Uusimaa oli muuttotappio-

alue ensimmäistä kertaa 1950-luvun alun jälkeen, Lappi puolestaan muuttovoittoalue ensimmäistä kertaa 1960-luvun alun jälkeen, ja monet maaseutukunnat saivat uusia asukkaita.⁸

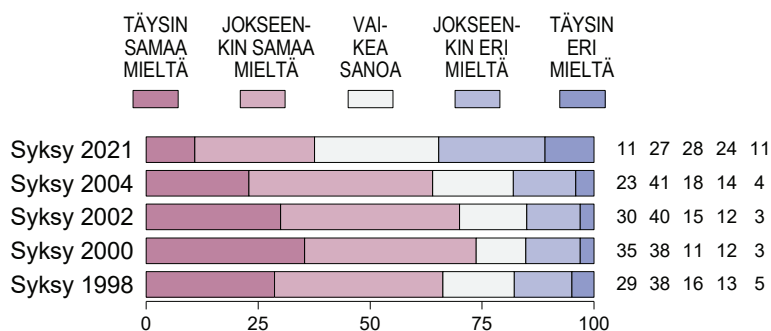
Tässä tilanteessa suomalaiset eivät näe suurempaa tarvetta kaupunkeihin muuton jarruttamiselle. 38 prosenttia katsoo, että muuttoliikettä kasvukeskuksiin tulisi hillitä, vaikka se edellyttäisi suuria kustannuksia aiheuttavia aluepoliittisia tukitoimia, mutta lähes yhtä moni (35 %) on vastakkaisella kannalla (Kuvio 8).

Poikkeuksellisista ajoista kertoo se, että vielä vuonna 2004 liki kaksi kolmesta (64 %) ilmaisi valmiutta merkittävään rahankäyttöön alueiden tukemiseksi ja muuttoliikkeen patoamiseksi. Enemmistön selvä tuki ajatukselle maan sisäiseen muuttoon vaikuttamisesta on kadonnut ja myös epävarmuus asiasta on kasvanut. Maalaiset (57 %) ja kaupunkilaiset (23 %) ovat asiasta toki eri mieltä, mutta kantoja ei enää voi luonnehtia erityisen jyrkiksi.

Suomalaisilla ei ole kaupungistumiseen intohimoista kantaa puolesta tai vastaan. Kolmasosa (32 %) arvioi, että kaupungistuminen on luonnollinen kehityssuunta, jota ei pidä jarruttaa, ja eri mieltä olevia on hieman useampi (40 %, ks. Kuvio 3 s. 4). Maalaisista vain kymmenesosa (10 %) pitää kaupungistumista luonnollisena kehityskulkuna, mutta huomio kiinnittyy kaupunkilaisten (51 %) melko laimeaan reaktioon kaupungistumisen puolesta.

Suomalaisten mielestä maaseudusta huolehtiminen ei myöskään ole kaupungeilta pois. Vain 14 prosenttia katsoo, että taantuvien alueiden sijasta Suomessa tulisi tukea kasvun vetureina toimivia kaupunkikeskuksia ja kymmenesosa (10 %) katsoo, että kaupunkien kehittäminen on laiminlyöty

KUVIO 8. ”Muuttoliikettä kasvukeskuksiin tulisi hillitä, vaikka se edellyttäisi suuria kustannuksia aiheuttavia aluepoliittisia tukitoimia” (%)

maaseudusta huolehdittaessa. On huomiota herättävää, ettei kaupunkipolitiikka vaikuta sytyttävän juuri ketään, vaikka suomalaisessakin keskustelussa on korostettu kaupunkien kehittymisen kasvavaa tärkeyttä Suomen menestykselle.⁹

Yhtenä kaupunkien kasvun hidasteena on ollut riittämätön asuntotuotanto ja siitä seuraava asumisen kalleus verrattuna maaseutuun. Suomalaisista kuitenkin vain reilu kolmasosa (36 %) on sitä mieltä, että suuriin kaupunkiin tulisi rakentaa paljon lisää asuntoja, jotta muutto kaupunkiin työn perässä helpottuisi (Kuvio 9). Suurempi osuus (42 %) ei kuitenkaan pidä tätä tarpeellisenä.

Nuivahkoa tulosta voidaan pitää jopa nurinkurisena, jos ajatellaan, että työn perässä muuttaminen on yleensä myönteinen asia sekä yksilön itsensä että koko yhteiskunnan kannalta. Toisaalta lukemia selittänevät osaltaan suomalaisten korkea maaseudun arvostus, toiveet maaseudun pysymisestä asuttuna ja myös unelmat maalla asumisesta.

Maalla on mukavampaa

Suomalaisten enemmistö (53 %) katsoo, että maaseutu tarjoaa paremman asuin- ja elinympäristön kuin kaupungit. Vain vajaa viidesosa (18 %) on asiasta eri mieltä, mutta melko moni (29 %) ei ota asiaan kantaa. Vaikka maaseutuympäristö peittoaa kaupungit selvin numeroin, on sen arvostus hiipunut selvästi 1990-luvun lukemista (ks. Liitekuvio 1).

Selvimmän maaseutua kaupunkia parempana paikkana pitävät maalaiset (82 %), mutta myös sekaidentiteetin (sekä kaupunkilainen että maalainen) haltijoista kaksi kolmasosaa (65 %) kallistaa vaakansa maaseudun puolelle. Ero kaupunkilaisiin (28 %) kasvaa erittäin suureksi, mutta toisaalta kaupunkilaisista vain kolmasosa (35 %) arvioi kaupungin maaseutua paremmaksi asuin- ja elinympäristöksi.

Vastausjakaumat ei juuri värähdä, kun kysymyksenasettelua kärjistetään nostamalla vertailtavaksi rosoisemmat asuinaluevaihtoehdot. Enemmistö (57 %) katsoo, että kuituneinkin kylä on parempi elinympäristö kuin kaupunkien slummituvat lähiöt, ja lähiön valitsisi kitukylän sijaan vain vajaa viidesosa (18 %).

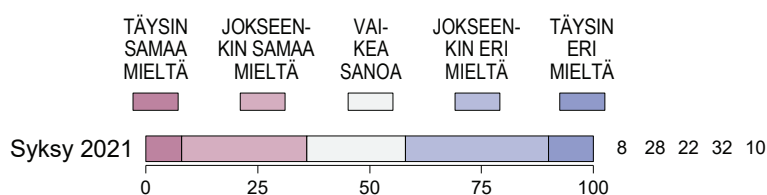
Tulokset avaavat monia tulkintavaihtoehtoja. Selkeimmin tuloksia selittää maaseudulla asuvien voimakas kiintymys omaan asuinympäristöönsä ja vastaavasti kaupungissa asuvien keskimäärin alhainen kiinnostus osoittaa tukea kaupunkimaiselle asumiselle ja elämälle. Kaupunkilaiset eivät vaikuta pitävän maaseudun ja kaupungin vertailua samassa määrin mielekkäänä kuin maalaiset. On kuitenkin tulosten valossa myös ilmeistä, että osa kaupunkilaisista asuu kaupungissa hieman vastentahtoisesti haaveillen maalle muutosta.

Tästä kertoo se, että 60 prosenttia ilmoittaa, että asuisi mielellään maaseudulla, jos se vain työn yms. vuoksi olisi mahdollista. Tarjouksen maaseudulla asumisesta torjuisi vajaa neljäsosa (23 %). Maalla asumisen vetovoima on edelleen melko vahvaa, vaikka se näyttäisikin hieman hiipuneen 1990-luvun lukemista (ks. Liitekuvio 1).

Kaikkein innokkaimmin mieltymystään maaseudulla asumiseen ilmaisevat jo siellä asuvat pienten (alle 4 000 asukkaan) kuntien asukkaat (91 %) ja maalaiset (90 %), mutta vähäistä suurempaa kiinnostusta maalla asumiseen löytyy myös kaikkein urbaaneimmista väestöryhmistä kuten suurissa kaupungeissa asuvista (47 %) ja puhtaasti kaupunkilaiseksi itsensä identifioivista (33 %, ks. Kuvioliite).

Kynnys maallemuuttoon saattaa olla nykyään aiempia vuosia matalampi. Työn asettamat rajoitukset asuinpaikan valinnalle ovat monien kohdalla väljentyneet, koska koronapandemia muutti työnteon tapoja ja toi etä- ja hybridityön ilmeisen pysyvästi työnteon valtavirtaan.¹⁰ Hyvin suuri enemmistö (89 %) on tästä samaa mieltä ja arvioi

KUVIO 9. "Suuriin kaupunkiin tulisi rakentaa paljon lisää asuntoja, jotta muutto kaupunkiin työn perässä helpottuisi" (%)

etätyön ja -opiskelun yleistymisen merkitsevän, että yhä useampi voi tehdä työtä ja asua missä päin Suomea tahansa (Kuvio 10). Vain viisi prosenttia torjuu väittämän.

Toiveiden, talouden, töiden ja opintojen lisäksi valmiuteen muuttaa maalle tai maalta vaikuttavat luonnollisesti myös muut asiat, kuten perhetilanne, harrastukset ja sosiaaliset siteet, jotka kaikki kiinnittävät suomalaisia asuinpaikkakunnilleen. Suomalaiset ovat vuosien mittaan osoittaneet EVAn Arvo- ja asennetutkimuksissa melko paikkauskollisiksi, eikä tilanne ole juuri muuttunut aiemmasta. Nyt 41 prosenttia ilmoittaa olevansa niin kiinnittynyt omaan asuinseutuunsa, ettei edes työtä saadakseen muuttaisi mihinkään muualle (Kuvio 11). Muuttovalmiutta löytyy hie- man useammalta (44 %).

Eniten muuttovalmiutta on opiskelijoilla (65 % torjuu väittämän), johtavassa asemassa olevilla (61 %) sekä ensin mainitun kanssa pitkälti päällekkäisellä nuorten (18–25-vuotiaiden) ikäryhmällä (60 %). Muuttovalmius vähenee tasaisesti iän karttuessa, mutta kasvaa uudestaan kyselyn vanhim-

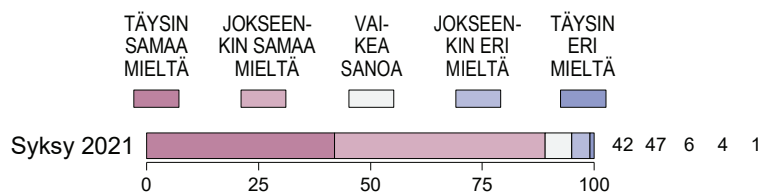
massa ikäryhmässä (yli 65-vuotiaat), mikä saattaa vihjata nykyisen ikääntyneiden sukupolven olevan ehkä edeltäjiään liikkuvaisempi. Asuinpaikan mukaiset erot muuttovalmiudessa eivät ole erityisen suuria, mutta silti selkeitä: kaupunkiväestö on maalaisia ja pienempien kuntien asukkaita liikkuvaisempaa (ks. Kuvioliite).

Valmius tukea maaseutua kasvanut

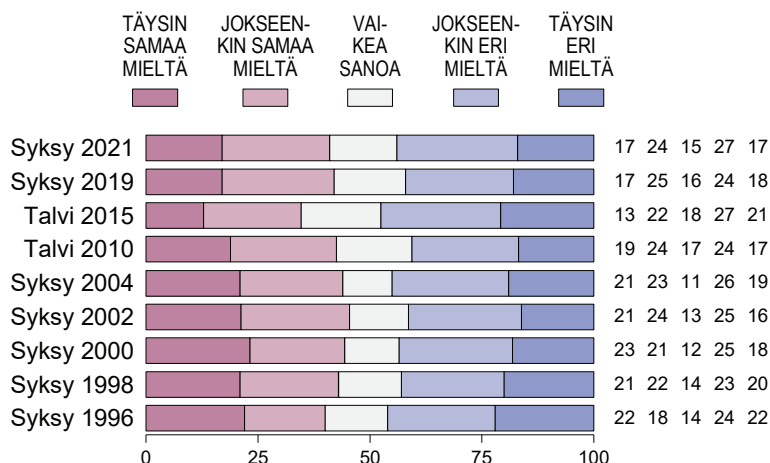
Vaikka maaseudulla asuminen kiinnostaa suomalaisia periaatteessa melko laajalti, käytännössä keskeinen edellytys maaseudulla asumiselle on työn ja riittävän toimeentulon löytäminen. Edellä (ks. s. 4) nähtiin, että suomalaisten enemmistön mielestä maaseutu on kriisissä. Vaikka kysymysmuoto ei määrittänyt täsmällisemmin kriisin luonnetta, liittyyne se heikkenevän väestönkehityksen lisäksi myös yhä maaseudun runkoelinkeinona toimivan maatalouden heikkoon kannattavuuteen.

Kaikesta huolimatta suomalaiset suhtautuvat edelleen kohtuullisen valoisasti työmahdollisuuksiin maaseudulla. 60 prosenttia katsoo, että jos-

KUVIO 10. ”Etätyön ja -opiskelun yleistymisen merkitsee, että yhä useampi voi tehdä työtä ja asua missä päin Suomea tahansa” (%)

KUVIO 11. ”Olen kiinnittynyt omaan asuinseutuuni niin, etten edes työtä saadakseni muuttaisi mihinkään muualle” (%)

*Kysymysmuoto muuttunut. Ilmaisu 'edes työtä saadakseni' ei sisällynyt ennen vuotta 2010 toteutettuihin mittauksiin.

kaan ei ehkä palkkatyötä, maaseutu tarjoaa tulevaisuudessa paljon yrittämisen mahdollisuuksia (ks. Kuvio 3 s. 4). Näkemykset maaseudun mahdollisuuksista ovat kuitenkin nyt varauksellisempia kuin 1990-luvulla (ks. Liitekuvio 1), ja erityisesti opiskelijoille ja nuorille vaikuttaa olevan epäselvää, mitä maaseudulla olisi heille tarjottavana (ks. Kuvioliite).

44 prosenttia lähtee siitä, että maaseudun kehittämisen tulee perustua sen omaan elinvoimaan eikä valtion tukiin, joiden varaan mieluummin laskevien osuus jää puolet pienemmäksi (22 %). Varsin moni (35 %) ei kuitenkaan osaa ottaa asiaan kantaa, ja arviot jäävät varovaisemmiksi kuin vuonna 1996, jolloin vielä kaksi kolmesta (66 %) edellytti maaseudun ponnistavan omalta perustaltaan (ks. Liitekuvio 1). Maalaisten (29 %) usko maaseudun kykyyn pärjätä omillaan on paljon vähäisempää kuin kaupunkilaisilla (58 %), mikä voi kertoa paitsi erilaisesta tilannekuvasta, myös jälkimmäisten haluttomuudesta rahoittaa maaseudun kehittämistä.

Kun katse käännetään maaseudun ja syrjäalueiden kehittämiseen niiden ongelmiin, kolmasosa (32 %) ajattelee, että ratkaisu niihin tulisi löytää valtion tukien sijaan niiden omasta aloitteellisuudesta ja osaamisesta, mutta selvästi useampi (45 %)

on eri mieltä (Kuvio 12).

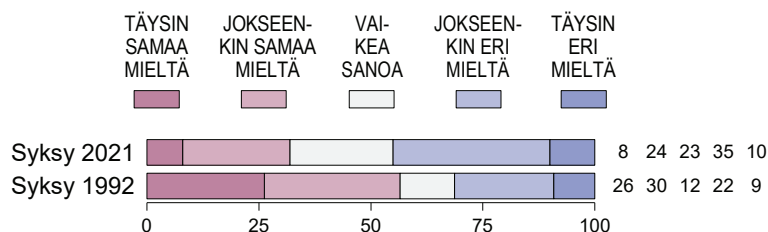
Muutos arvioissa vuodesta 1992 on huomattava, sillä vielä tuolloin enemmistö (56 %) katsoi, että maaseudun tulisi ratkoa ongelmansa omilla voimavaroillaan. Suomalaisten valmius tukea maaseutua valtion varoista on nyt siis suurempaa kuin 1990-luvun alussa, mutta myös usko maaseudun kykyyn seistä omilla jaloillaan saattaa olla vähentynyt.¹¹ Ehkä siksi mikään väestöryhmä ei erityisen laajasti vaadi maaseutua ryhdistäytymään.

Politiikkatoimet saavat tukea

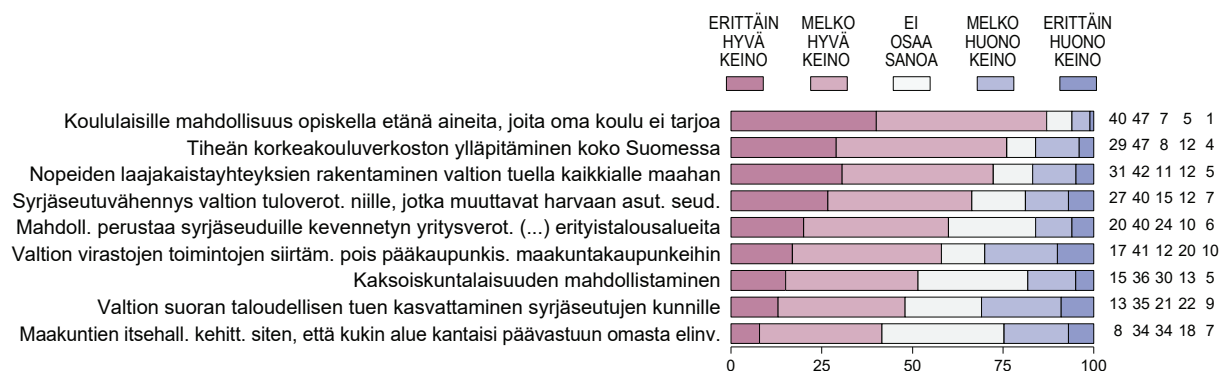
Yleinen suhtautuminen maaseudun tukemiseen ei siis ole torjuvaa, mutta ei myöskään erityisen suopeaa. Myös viimeaikaista yhteiskunnallista keskustelua maaseudun kehittämisestä voisi luonnehtia innottomaksi, vaikka erilaisia ideoita ilmassa on kyllä ollut.

EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa luodattiin suomalaisten mielipiteitä kymmenestä erilaisesta julkisessa keskustelussa esillä olleesta politiikkatoimenpiteestä asumisen, elinkeinojen ja yrittäjyyden edellytysten parantamiseksi harvaan asutuilla alueilla. Tulokuvaaja (Kuvio 13) kertoo, että suo-

KUVIO 12. ”Ratkaisu maaseudun ja syrjäalueiden ongelmiin on löydettävä niiden omasta aloitteellisuudesta ja osaamisesta, valtion tuella niitä ei pidä yrittää pelastaa” (%)

KUVIO 13. Mitkä seuraavista olisivat hyviä keinoja edistää asumisen, elinkeinojen ja yrittäjyyden edellytyksiä maamme harvaan asutuilla alueilla (tekstejä osin lyhennetty, %)

malaiset antavat niille laajaa tukea. Yhtään esitettyä toimenpidettä ei tyrmätä, ja vain kahden kohdalla enemmistön tuki jää saavuttamatta.

Kärkeen listalla nousevat koulutus ja opiskelumahdollisuudet. Kolme neljästä (76 %) pitää riittävän tiheän korkeakouluverkoston ylläpitämistä hyvänä keinona tukea elämisen edellytyksiä koko Suomessa ja tätäkin useampi (87 %) tarjoaisi koululaisille mahdollisuuden opiskella etänä aineita, joita oma koulu ei tarjoa.

Lähes kolme neljästä (73 %) pitäisi hyvänä ideana nopeiden laajakaistayhteyksien rakentamista valtion tuella kaikkialle maahan. Tulos on huomionarvoinen, koska Suomessa valtio ei ole ollut esimerkiksi Ruotsin valtion tavoin erityisen aktiivinen tiedonsiirtoyhteyksien luomisen edistäjä, vaan kehitys on nojannut vahvasti teleoperaattoreiden tarjontaan ja kilpailuun asiakkaita langattomilla

yhteyksillä, jotka eivät ainaakaan toistaiseksi tarjoa kovin nopeita yhteyksiä maaseudulla. Myös verotuksen alueellinen eriyttäminen saa vahvaa tukea. Kaksi kolmesta (67 %)

Verotuksen alueellista eriyttämistä tuetaan.

pitäisi hyvänä keinona syrjäseutuvähennystä valtion tuloverotuksessa niille, jotka muuttavat harvaan asutuille seuduille, ja selvä enemmistö (60 %) pitäisi hyvänä, jos syrjäseudulle voitaisiin perustaa kevennetyn yritysverotuksen ja sääntelyn erityistalousalueita.

Suomalaiset vaikuttavat siis ainakin periaatteellisella tasolla sympatisoivan samankaltaista aluepolitiikkaa, jota harjoitetaan naapurimaa Norjassa. Varakas naapurimme on tarjonnut tuloveroalen¹² ohella Pohjois-Norjan syrjäseuduilla asuville korotettuja lapsilisiä, kuitannut vastavalmistuneiden opintolainoja ja jakanut porkkanoita myös yrityksille korkeammilla yritystuilla sekä keventämällä syrjäseuduilla toimivien yritysten työnantajamaksuja¹³ ja sähköveroa.¹⁴

Norjasta niin ikään tuttua alueellistamista, eli valtion toimintojen hajasijoittamista ympäri maata, on harjoitettu myös Suomessa. Sanna Marinin hallitus on tosin jättänyt alueellistamisen pois valtion työkalupakista ja korvannut sen valtion toimintojen sijoittamista harkittaessa käsitteellä ”valtion alueellinen läsnäolo”.¹⁵

Suomalaisten enemmistö (58 %) arvioi valtion virastojen toimintojen siirtämisen pois pääkaupunkiseudulta maakuntakaupunkeihin olevan hyvä keino tukea maamme harvemmin asuttuja alueita. Kolme kymmenestä (30 %) pitää alueellis-

tamispolitiikkaa huonona keinona tukea alueita, ja mielipide-erot asiassa ovat paikoin suuria. Selvin erimielisyys piirtyy Uudenmaan ja muun Suomen välille: Uudenmaan rajojen ulkopuolella tuki alueellistamiselle on vankkaa, mutta Uudellamaalla asuvista vain 38 prosenttia näkee alueellistamisessa järkeä (ks. Kuvioliite).

Myös puolueiden äänestäjäryhmien välillä suhtautuminen alueellistamiseen vaihtelee. Se on lähellä keskustaa (84 %) ja kristillisdemokraatteja (73 %) kannattavien sydäntä. Perussuomalaisia (66 %) ja SPD:tä (61 %) äänestävien tuki asialle on astetta vähäisempää ja kokoomuksen (53 %) ja RKP:n (52 %) kannattajista vain niukka enemmistö tukee alueellistamista. Vasemmistoliiton (49 %) ja vihreiden (43 %) äänestäjien enemmistö ei alueellistamista tue – jos ei liioin vastustakaan. Liike Nytiä äänestävistä vain 39 prosenttia tukee ja enemmistö (54 %) vastustaa alueellistamista.¹⁶

Koronapandemian aikana jo aiemmin 2000-luvulla esillä ollut kysymys kaksoiskuntalaisuudesta nousi uudelleen keskusteluun. Suuri osa suomalaisista siirtyi etätöihin ja osa heittäytyi monipaikkaiseen elämään viettäen pitkiäkin aikoja kakkosasunnolla, mökillä tai mummolassa, josta työt, opinnot ja koulunkäynti hoidettiin tietoliikenneyhteyksien välityksellä. Tämä herätti henkiin keskustelun siitä, voisiko suomalainen olla kirjoilla useammassa kuin yhdessä kunnassa kerrallaan, päästä käyttämään kakkoskunnan palveluita, osallistumaan päätöksentekoon ja vastineeksi ohjaamaan osan kunnallisveroeuroistaan kakkoskunnalle.

Tähänkin ajatukseen suomalaiset suhtautuvat varovaisen myönteisesti. Puolet (51 %) pitää kaksoiskuntalaisuuden mahdollistamista hyvänä keinona tukea harvaan asuttuja alueita, ja ajatusta vastustaa vain vajaa viidesosa (18 %). Varsin moni (30 %) ei kuitenkaan halua tai osaa ottaa asiaan kantaa.

Kiinnostavaa tulokokonaisuudessa on kuitenkin se, että suomalaiset suhtautuvat erilaisiin kehitysideoihin selvästi lämpimämmin kuin viimekätiseen vaihtoehtoon, joka käytännössä on turvautuminen valtion rahanjakoon. Hieman alle puolet (48 %) näkee valtion suoran taloudellisen tuen kasvattamisen syrjäseutujen kunnille hyvänä keinona edistää harvaan asuttujen alueiden elinvoimaa, mutta joka kolmas (31 %) torjuu sen.

Riittävien taloudellisten resurssien lisäksi maaseudun elinvoimalle tärkeää on myös poliittinen päätöksenteko, jolla on luonnollisesti suuri merkitys sille, mitä maaseudulla voidaan ja ei voida

tehdä. Edellä (ks. s. 5) nähtiin, että maaseutuväestö suhtautuu varsin kriittisesti valtiovallan kykyyn tai jopa haluun ratkoa maaseudun ongelmia. Maaseudun pulmat ja mahdollisuudet eivät myöskään ole identtisiä eri puolilla maata. Näistä syistä ylhäältä alas annettujen yhden koon ratkaisujen sijaan saat-taisi olla hedelmällistä hajauttaa päätösvaltaa ja kannustaa alueita sekä kuntia etsimään itse omiin olosuhteisiinsa sopivia ratkaisuja.¹⁷

42 prosenttia arvelee, että ratkaisu voisi olla maakuntien itsehallinnon kehittäminen siten, että kukin alue kantaisi itse päävastuun omasta elinvoimaisuudestaan. Viidesosa (25 %) on kuitenkin epäileväisellä kannalla, ja varsin suuri osuus (34 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa. Vastauksia leimaa samankaltainen maakuntamallin toimivuutta yleisesti koskeva epätietoisuus ja -varmuus, joka havaittiin jo raportoitaessa Arvo- ja asennetutkimuksen hyvinvointialueita ja maakuntien kehittämistä koskevia tuloksia.¹⁸

Maakuntien itsehallinnon kehittämiseen ei suhtauduta erityisen intohimoisesti suuntaan tai toiseen missään väestöryhmässä, mutta tulosten väestöryhmittäinen erittely tarjoaa silti hienoisen yllätyksen: kaikkein kiinnostuneimpia maakuntien taloudellisen autonomian kehittämisestä ovat yrittäjät (60 %) ja puolueiden äänestäjäryhmistä kristillisdemokraattien (56 %) ja kokoomuksen (55 %) kannattajat, siitä huolimatta, että puolueena kokoomus on perinteisesti ollut tiukasti maakunnallista itsehallintoa vastaan. Maakuntahallintoa hyvin pitkään ajaneen keskustan (50 %) äänestäjien reaktio jää vaisuhkoksi, ja maalaisten (44 %) arviot eivät poikkeakaan kaupunkilaisten (42 %) mietteistä.

Vaihtoehtoinen tapa jäməköittää päätöksenteko maaseudulla olisivat kuntaliitokset, mutta suomalaiset eivät niille lämpene. Kolmasosa (34 %) arvelee, että maaseutu pärjäisi paremmin, mikäli pieniä kuntia yhdistettäisiin suuremmiksi kokonaisuusiksi (ks. Kuvio 3 edellä). Vain viidesosa (21 %) torjuu kuntaliitokset, mutta peräti 45 prosenttia ei

osaa arvioida, olisiko niistä maaseudulle hyötyä vai ei. Kokoomusta äänestävät (59 %) ovat ainoa väestöryhmä, jonka enemmistöä kuntaliitokset innostavat.

Maataloutta arvostetaan

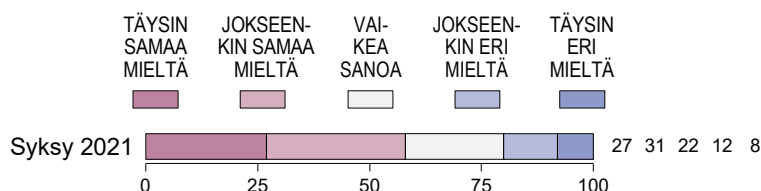
Maaseudun runkoelinkeino, maatalous, nauttii kansalaisten parissa vankkaa arvostusta. Ruuan-tuotannon edelle arvioissa kärkisijalle nousee kuitenkin tuottajien maaseutu ympäristön ja suomalaisen maalaismaiseman eteen tekemä työ. Lähes kaikki (92 %) katsovat, että puhdas ja hyvin hoidettu maaseutu ympäristö on tärkeä Suomelle myös tulevaisuudessa, eikä käytännössä kukaan (1 %) toivo, että pellot ja metsät jäisivät tulevaisuudessa hoitamatta (ks. Kuvio 3, s. 4).

Suomalaisten luottamus kotimaiseen ruuantuotantoon on niin ikään vahvaa, ja kansalaismielipide on vahvan ruokaomavaraisuuden kannalla. Kaksi kolmesta (67 %) katsoo, että vaikka ruuan tuottaminen on Suomessa kallista, korkea laatu kompensoi hinnan, ja lähes yhtä moni (63 %) arvelee, että maatalouden ylituotanto on parempi asia kuin alituotanto ja tuontiruoka. Usko maataloustuotteiden laatuun ja hyviin vientimahdollisuuksiin on suurta, sillä 71 prosenttia arvelee, että korkealaatuiset maataloustuotteet ovat tulevaisuudessa maamme tärkeitä vientituotteita.

Riitasoinnun harmonisten maatalousnäkemysten keskelle tuo kuitenkin se, että melko moni (44 %) kokee, että kaupunkien kuluttajien ja maaseudun tuottajien välillä vallitsee selkeä eturistiriita, ja vain viidesosa (19 %) torjuu näkemyksen ristivedosta. Tulosten väestöryhmittäinen erittely (ks. Kuvio 14) kertoo, että ristiriitaa näkevät erityisesti keskustaa (70 %) ja perussuomalaisia (60 %) äänestävät sekä maalaiset (60 %).

Maalaisten melko voimakkaan ristiriitanäkemyksen takana saattaa piillä pettymys maatalouden tuottajahintojen kehitykseen, johon maata-

KUVIO 14. ”Maaseudulla asuvia ei pitäisi syyllistää ilmastoasioissa, sillä päästöt tapahtuvat kaupungeissa, hiilensidonta maaseudulla” (%)

loutta kohtaan sinänsä tunnettu vahva sympatia ei viime vuosina välttämättä ole materialisoitunut. Ristiriitaa voi kuitenkin selittää myös kokemus siitä, että maa- ja metsätalouden harjoittajia on patistettu ilmastotoimiin esimerkiksi metsänkäytön, turvepeltojen ja kotieläintuotannon osalta.

Tältä osin suomalaisten enemmistö (58 %) asettuu maaseutuväestön puolelle katsoen, ettei maaseudulla asuvia pitäisi syyllistää ilmastoasioissa, sillä päästöt tapahtuvat kaupungeissa, hiilensidonta maaseudulla (Kuvio 14). Viidesosa (20 %) ei kuitenkaan päästäisi maaseutuväestöä pälkähästä ja tulosten väestöryhmittäinen erittely kertoo suurehkoista mielipide-eroista erityisesti maalaisten ja kaupunkilaisten sekä ikäryhmien välillä. Puolueiden äänestäjäryhmistä näkyvän kriittisiä maaseudun ilmastotoimia kohtaan ovat vasemmistoliiton (50 % torjuu väittämän) ja vihreiden (43 % torjuu) kannattajat (ks. Kuvioliite).

Tulos ei suuremmin muutu, kun kysymyksenasettelu keikautetaan toisinpäin. Vain vajaa viidesosa (18 %) katsoo, että kaupunkimainen elämäntapa on ympäristön kannalta kestävämpi ratkaisu kuin maalla asuminen, ja enemmistö (56 %) pitää maalaiselämää ekologisempänä vaihtoehtona (Kuvio 15).

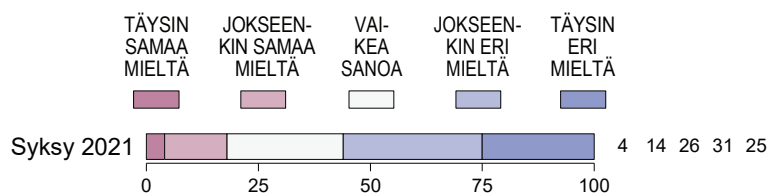
Tässä valossa ei ole yllättävää, etteivät suomalaiset liioin usko maaseudun laaja-alaiseen rauhoittamiseen ympäristönsuojelun nimissä. Vain pie-

nekkö osa (14 %) ajattelee, että maaseudun asteittainen autioituminen olisi hyvä asia luonnonsuojelun, biodiversiteetin ja ilmastonmuutoksen hidastamisen kannalta, mutta kaksi kolmesta (66 %) ei näe, että autioitumiskehitys olisi luonnonsuojelunkaan kannalta myönteistä (Kuvio 16). Enemmistö torjuu kärkevästi muotoillun väittämän kaikissa väestöryhmissä lukuun ottamatta vihreiden ja vasemmistoliiton äänestäjiä, alle 25-vuotiaita, opiskelijoita sekä johtavassa asemassa olevia.

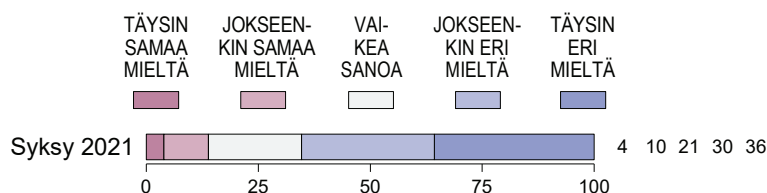
Yleisellä tasolla ilmastotoimien tarpeesta ei valitse suurta erimielisyyttä. Suomalaisten suurehko enemmistö (71 %) katsoo, että ilmastonmuutos on aikamme suurin ympäristöuhka, jonka torjumiseksi on nopeasti ryhdyttävä tehokkaisiin toimiin kaikissa maissa (Kuvio 17). Eri mieltä ilmastonmuutoksen luonteesta akuuttina uhkana on viidesosa (19 %).

Käsitykset ilmastonmuutoksesta ovat muuttuneet kymmenessä vuodessa vain vähän, ja viime vuosien tapaan näkyvimmän poikkeuksen konsensuksesta tekevät perussuomalaisia äänestävät, joiden enemmistö (52 %) torjuu käsityksen ilmastonmuutoksen torjunnan kiireellisyydestä. Tosin myös kaupunkilaisten ja maalaisten ilmastoasenteista löytyy aste-ero: kaupunkilaisista (79 %) ilmastonmuutoksen torjunnan kiireellisyyttä tähdentää selvästi maalaisia (61 %) suurempi osuus (ks. Kuvioliite).

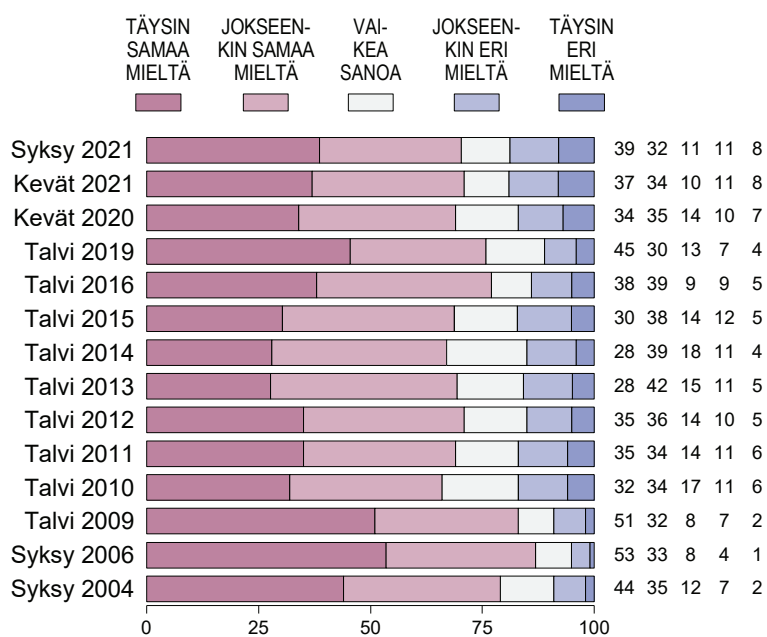
KUVIO 15. "Kaupunkimainen elämäntapa on ympäristön kannalta kestävämpi ratkaisu kuin maalla asuminen" (%)

KUVIO 16. "Maaseudun asteittainen autioituminen on vain hyvä asia luonnonsuojelun, biodiversiteetin ja ilmastonmuutoksen hidastamisen kannalta" (%)

KUVIO 17. "Ilmastonmuutos on aikamme suurin ympäristöuhka, jonka torjumiseksi on nopeasti ryhdyttävä tehokkaisiin toimiin kaikissa maissa" (%)

NELJÄ TAPAA SUHTAUTUA MAASEUTUUN

Tärkein ero suhtautumisessa maaseutuun kulkee Uudenmaan ja muun Suomen välillä, mutta asenteet eivät pelkisty pelkäksi maaseudun ja metropolin väliseksi jakolinjaksi.

Eri väestöryhmien välisiä suhtautumiseroja maaseudun ja kaupungin välisiin kysymyksiin tarkasteltiin faktorianalysillä, jossa maaseutua ja kaupunkeja koskeva kysymyskokonaisuus (ks. Kuvio 3 sivulla 4) tiivistyi neljäksi asenneulottuvuudeksi

(Taulukko 1). Ensimmäiseen niistä tiivistyivät väittämät, jotka kuvaavat huolta maaseudun kriisistä sekä kriittisyyttä yhteiskunnan valmiuteen tukea maaseutua. Tälle muuttujalle annoimme nimeksi ”Huoli”. Toiseen ulottuvuuteen järjestäytyivät puolestaan suomalaista

Taulukko 1. Maaseutuasenteiden perusulottuvuudet ja niiden faktorilataukset*

	Huoli	Arvostus	Houkuttelevuus	Sanee-raus
Maaseutu on pidettävä asuttuna kustannuksista välittämättä	0,729			
Maaseutu on nyky-Suomessa jätetty heitteille	0,696			
Maaseudun kehittämisen tulee perustua sen omaan elinvoimaan, ei valtion tukiin	-0,633			
Kaupunkien 'kuluttajien' ja maaseudun 'tuottajien' välillä vallitsee selkeä eturistiriita	0,616			
Suomen syrjäalueet tulee pitää asuttuina jo yksistään puolustuspoliittisista syistä	0,583			
Kaupungistuminen on luonnollinen kehityssuunta, jota ei pidä jarruttaa	-0,537			
Mikäli maaseudun kriisin annetaan syventyä, kansallinen eheys vaarantuu	0,519			
Kaupungit ja maaseutu tarvitsevat toisiaan nyt ja tulevaisuudessa		0,692		
Puhdas ja hyvin hoidettu maaseutuympäristö on tärkeä Suomelle myös tulevaisuudessa		0,663		
Maaseutu on nykyisin Suomelle pikemminkin taakka kuin voimavara		-0,617		0,422
Maaseutu edustaa mennyttä yhteiskuntaa, jonka on vähitellen väistyttävä kehityksen tieltä		-0,596		0,526
On kaikkien suomalaisten edun mukaista turvata maaseudun elinkelpoisuus		0,590		
Korkealaatuiset maataloustuotteet ovat tulevaisuudessa maamme tärkeitä vientituotteita		0,581		
Vaikka ruuan tuottaminen on Suomessa kallista, korkea laatu kompensoi hinnan		0,493		
Joskaan ei ehkä palkkatyötä, maaseutu tarjoaa tulevaisuudessa paljon yrittämisen mahdollisuuksia		0,492		
Maaseutu tarjoaa paremman asuin- ja elinympäristön kuin kaupungit			0,665	
Kuihtuneinkin kylä on parempi elinympäristö kuin kaupunkien slummiutuvat lähiöt			0,640	
Asuisin mielelläni maaseudulla, jos se vain työn yms. vuoksi olisi mahdollista			0,611	
Maaseutu on suomalaisen kulttuurin ja identiteetin tärkein perusta			0,567	
Muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin kiihtyy lähivuosien aikana			-0,523	0,418
Maatalouden ylituotanto on parempi kuin alituotanto ja tuontiruoka			0,517	
Maaseutu pärjäisi paremmin, mikäli pieniä kuntia yhdistettäisiin suuremmiksi kokonaisuuksiksi			0,564	
Taantuvien alueiden sijasta tulisi tukea kasvun vetureina toimivia kaupunkikeskuksia				0,545
Kaupunkien kehittäminen on laiminlyöty maaseudusta huolehdittaessa				0,515

* Mitä suuremman latauksen muuttuja saa, sitä enemmän se selittää kyseisen faktorin vaihtelua.

maaseutua ja maataloutta arvostavat ilmaisut, ja sille sopi nimi "Arvostus".

Kolmas ulottuvuus koostui väittämistä, jotka liittyvät maaseudulla asumisen vetovoimaisuuteen, ja tätä ulottuvuutta voidaan kutsua nimellä "Houkuttelevuus". Heikommaksi jääneeseen neljanteen ulottuvuuteen hakeutuivat kunta-uudistukseen ja kaupunkipolitiikan tarpeeseen liittyvät väittämät, ja näin sille soveltuva nimi on "Saneeraus".

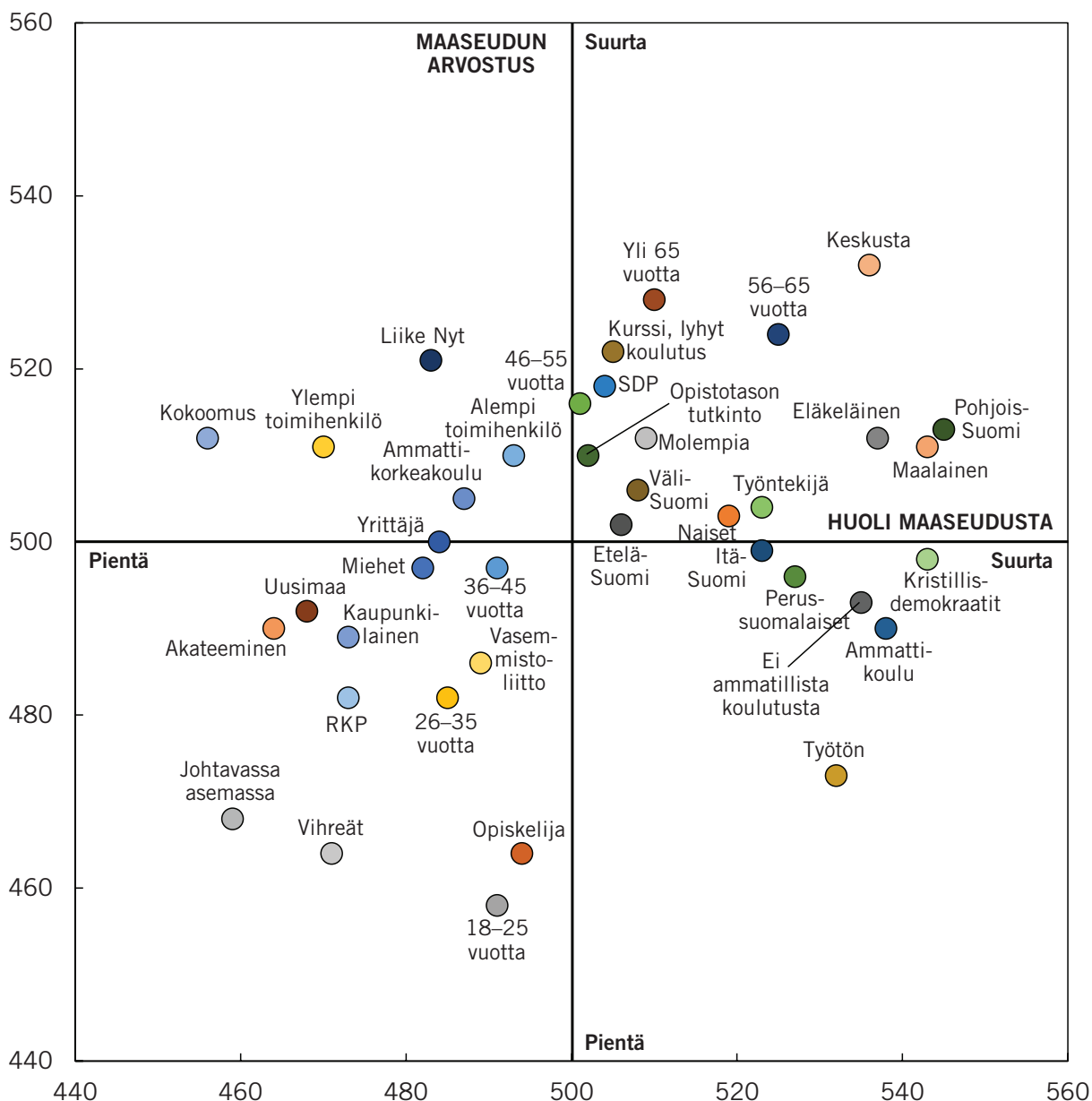
Lähempään tarkasteluun valittiin faktoreista kaksi voimakkainta "Huoli" ja "Arvostus" ja eri väestöryhmien näillä ulottuvuuksilla saamat faktoripisteet asetettiin faktorikartalle (Kuvio 18). Kartan keskipiste kuvaa väestön keskimääräistä asennoitumistapaa, joka on maaseutua voimakkaasti arvostava, mutta huolen suhteen varsin neutraali.

Väestöryhmät asettuvat kiinnostavalla tavalla hevosenkengän muotoiseen muodostelmaan kartalle, joka erottelee neljä pääasiallista tapaa suhtautua maaseutuun.

Vasempaan alaruutuun sijoittuvat ryhmät, jotka ovat vähemmän huolissaan maaseudun tulevaisuudesta ja arvostavat maaseutua ja maataloutta keskimääräistä vähemmän. Tässä *maaseutukriittisten* ruudussa sijaitsevat Uudellamaalla asuvat, kaupunkilaiset, miehet, akateemisesti koulutetut sekä ikäryhmistä kolme nuorinta. Ruudussa erottautuvat muita vähäisemmällä maaseudun ja maatalouden arvostuksellaan opiskelijoiden, 18–25-vuotiaiden, vihreitä äänestävien ja johtavassa asemassa olevien ryhmät.

Vastakkaisessa oikeassa yläruudussa sijaitsevat *maaseutumyönteisten* ryhmät, joita leimaa sekä maaseudun ja maatalouden arvostus että huoli maaseudun tulevaisuudesta. Näitä ovat maalaiset, naiset, opisto- ja kurssikoulutetut sekä ikäryhmistä kolme vanhinta. Huomionarvoista on, että Arvo- ja asennetutkimusten viidestä alueellisesta väestöryhmästä (ks. Liitekuvio 4 lopussa) kolme sijoittuu

KUVIO 18. Väestöryhmien suhtautuminen maaseutuun: huoli ja arvostus

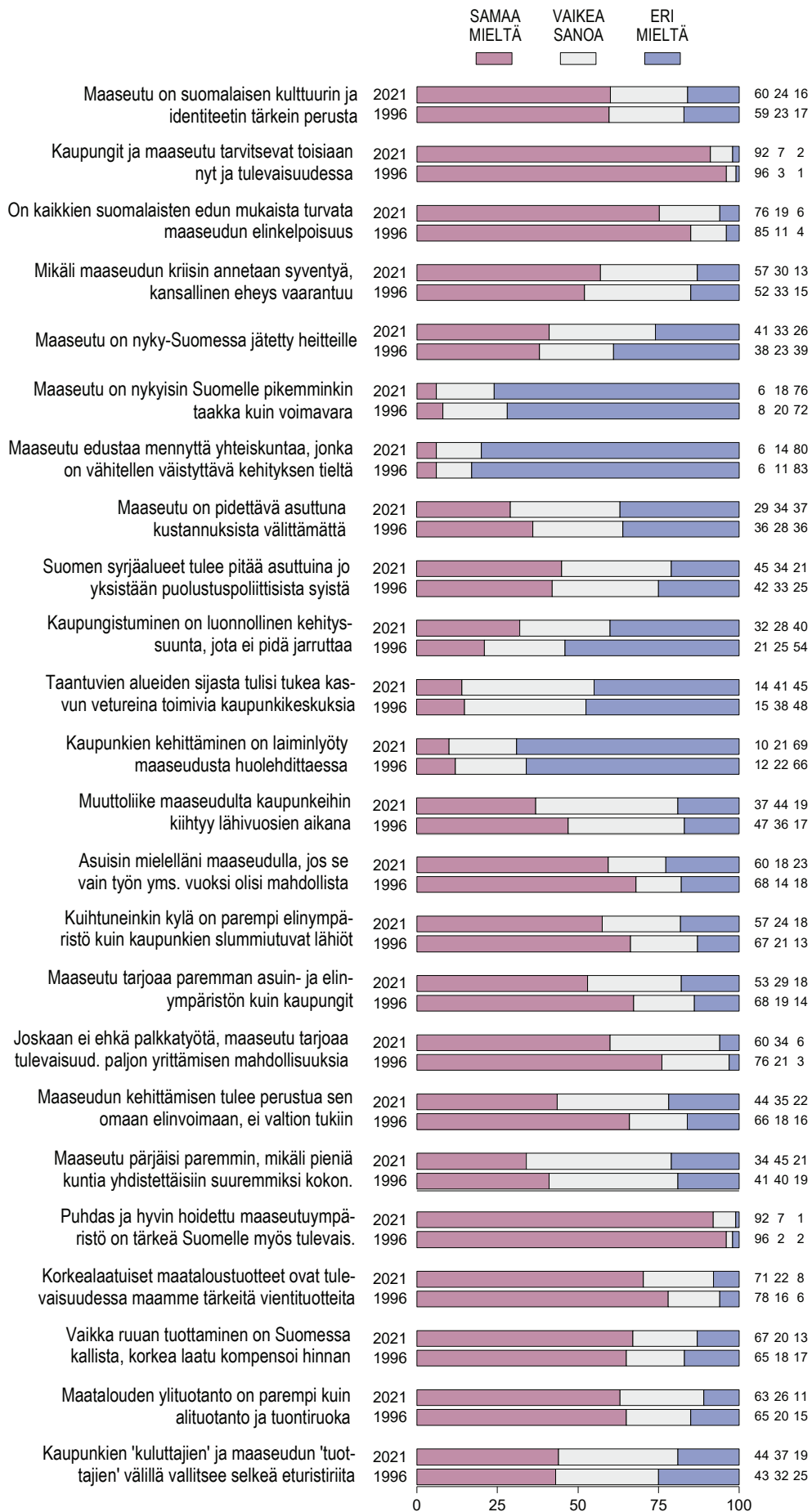
tähän ruutuun. Joukosta erottuvat maaseudusta hyvin huolestuneet pohjoissuomalaiset, maalaiset ja eläkeläiset sekä keskustaa äänestävät, jotka huolensa lisäksi arvostavat maaseutua ja maataloutta kaikkein eniten.

Oikealla alaruudussa sijaitsevat *maaseudun tyytymättömät*, jotka ovat maaseutumyönteisten tapaan laajalti huolissaan maaseudun tulevaisuudesta mutta arvostavat maaseutua ja maataloutta näitä vähemmän. Ruudussa ovat itäsuomalaiset, kouluttamattomat, ammattikoulun käyneet sekä perussuomalaisia ja kristillisdemokraatteja

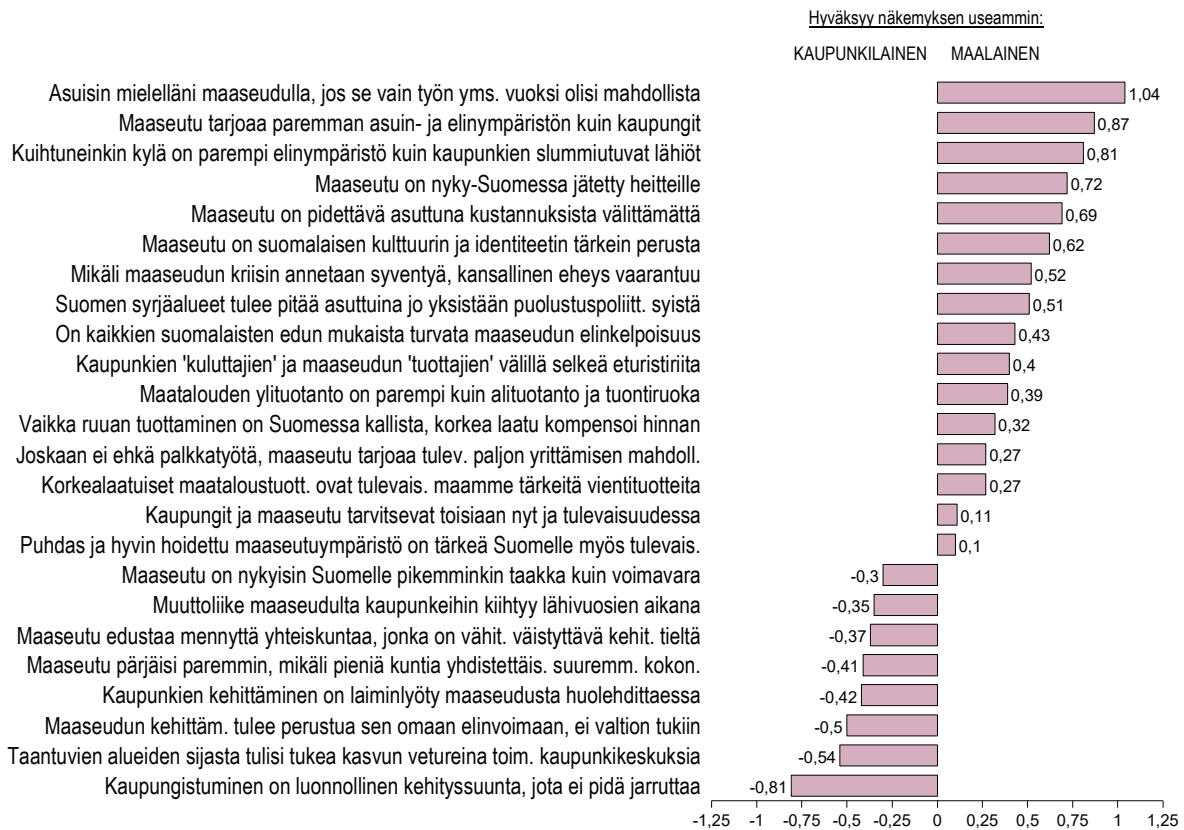
äänestävät. Ruudussa työttömät erottuvat selvästi keskimääräistä alhaisemmalla maaseudun ja maatalouden arvostuksellaan.

Vasemmassa yläruudussa ovat *maaseudun tsempparit*, jotka arvostavat maaseutua ja maataloutta vahvasti, mutta eivät ole kovin huolissaan maaseudun tulevaisuudesta ja arvioivat muita useammin maaseudun pärjäävään omillaan-kin. Ruudussa sijaitsevat ammattikorkeakoulun käyneet sekä toimihenkilöt, ja sen erottuvin ryhmä ovat kokoomusta äänestävät kaikkein vähäisimmällä huolestuneisuudellaan.

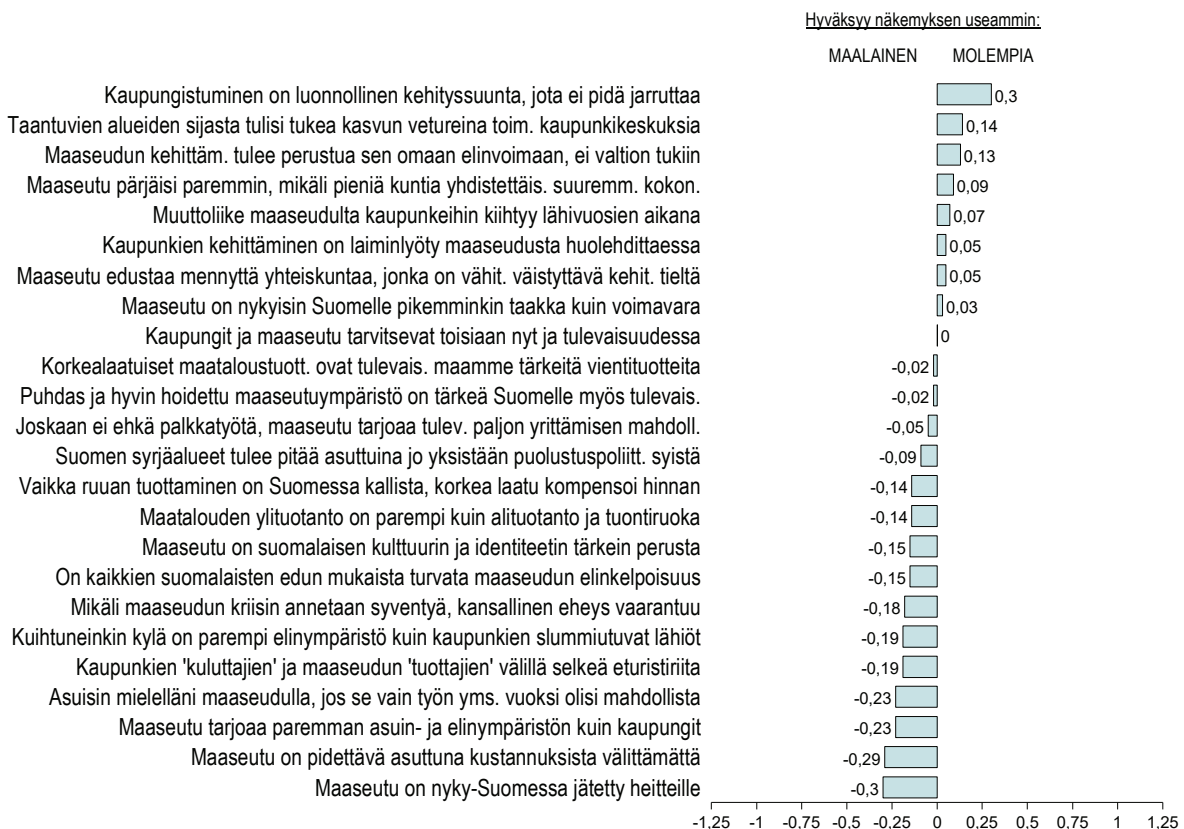
LIITEKUVIO 1. Näkemykset maaseudun asemasta ja tulevaisuudesta vuosina 1996 ja 2021 (%)

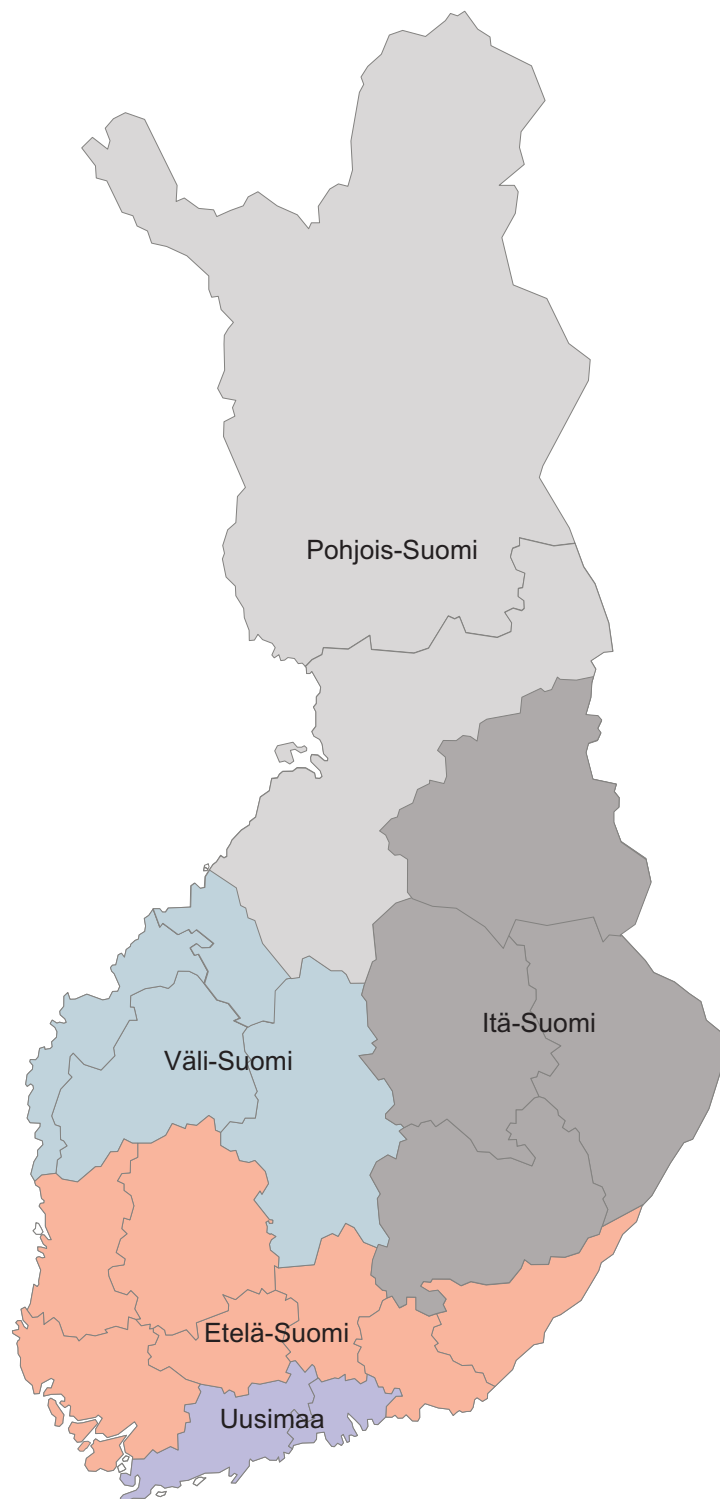
**LIITEKUVIO 2. Näkemykset maaseudusta identiteetin mukaan:
kaupunkilainen vs. maalainen (asteikkokeskiarvojen erotukset)**

**LIITEKUVIO 3. Näkemykset maaseudusta identiteetin mukaan:
maalainen vs. molempia (asteikkokeskiarvojen erotukset)**

LIITEKUVIO 4. EVAn asennetutkimuksissa sovellettu aluejaotus

Viisiluokkainen jaotus perustuu maakuntien aiempaan NUTS 2 -suuraluejakoon. Uusin virallinen NUTS 2 -jaotus on neliluokkainen eikä vähemmän erottelukykyydenä (erona on mm. se, että Uusimaa sisältyy Etelä-Suomeen) sovellu yhtä hyvin tutkimuksen tarkoituksiin. Ahvenanmaan maakunta ei kuulu tutkimuksen kohde-alueisiin.

VIITTEET

- 1 Kyselyn muut tulokset on raportoitu julkaisussa Metelinen (2022a).
- 2 Vuosi 2020, tiedot haettu Tilastokeskuksen väestörakennetilastosta, ks. <https://www.stat.fi/tilasto/vaerak>
- 3 Ks. Metelinen (2021), ss. 9–10.
- 4 Ks. Metelinen (2022a), ss. 6–9.
- 5 Ks. Haavisto ym. (2022), ss.6–7.
- 6 Dagens Nyheter (2022).
- 7 Kysely tehtiin syksyllä 2021 ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. On mahdollista, että näkemykset asutuksen säilyttämisestä puolustuspoliittisin perustein ovat sitemmin muuttuneet.
- 8 Tilastokeskus (2022).
- 9 Ks. esim. Soininvaara & Säreä (2015).
- 10 Koronapandemian aikana puolet suomalaisista oli ainakin osan aikaa etätyössä ja valtaenemmistö heistä ilmoitti olevansa kiinnostuneita tekemään etätöitä myös tulevaisuudessa, ks. Kurronen (2021).
- 11 Muutoksen tulkinnassa on syytä huomioida, että vertailuvuonna 1992 elettiin täysin poikkeuksellista aikaa, joka heijastui myös Arvo- ja asennetutkimuksen vastauksiin. Suomi oli keskellä suurta lamaa, jossa tarve leikata julkisia menoja oli iskostunut kansalaisten tietouteen. Tuolloin elettiin myös aikaa ennen EU-jäsenyyttä, jolloin keskusteltiin paljon Suomen omista käsissä olleiden maatalouspolitiikan ja aluepolitiikan korkeista hintalapuista.
- 12 <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/prop.-1-ls-20212022/id2875345/>
- 13 <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktpolitikk/regional-naringsutvikling/id2345489/>, ks. myös <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/on-rural-regional-policy/id732583/>
- 14 <https://www.regjeringen.no/en/topics/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktpolitikk/Berekraftig-regional-utvikling-i-nord/action-zone-in-finnmark-and-nord-troms/id2362290/>
- 15 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_62+2021.aspx
- 16 Äänestäjäryhmän pienen koon ja vähäisen vastaajamäärän vuoksi RKP:n ja Liike Nytin kannattajien kohdalla tulokset ovat suuntaa antavia.
- 17 Rother ym. (2021).
- 18 Ks. Metelinen (2022b).

LÄHTEET

- Dagens Nyheter (2022). Resultat valet 2022 – alla senaste siffrorna, <https://www.dn.se/sverige/resultat-valet-2022-alla-senaste-siffrorna/> (haettu 24.10.2022).
- Haavisto, I., Kurronen, S. & Metelinen, S. (2022). Sukset ristissä – Vasemmiston ja oikeiston välinen ristiveto jyrkkenee, EVA Analyysi No 102. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2022/02/eva-analyysi-no-102.pdf>
- Kurronen, S. (2021). Konttoreilta karanteet – Huoli koronavirus-epidemiasta on laantunut, mutta toimistolle ei haluta palata, EVA Arvio No 34. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/11/eva-arvio-034.pdf>
- Metelinen, S. (2021). Tasa-arvoiset – Suomalaiset kokevat eriarvoisuuden vähenevän, EVA Analyysi No 91. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/04/eva-analyysi-no-91.pdf>
- Metelinen, S. (2022a). Olen suomalainen – Identiteettipolitiikan jänkä Suomessa on rajallinen, EVA Analyysi No 113. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2022/10/eva-analyysi-no-113.pdf>
- Metelinen, S. (2022b). Suomalaiset ovat valmiita siirtämään alueille lisää tehtäviä, EVA Artikkelit 5.1.2022. <https://www.eva.fi/blog/2022/01/05/suomalaiset-ovat-valmiita-siirtamaan-alueille-lisaa-tehtavia/>
- Rother, N., Haavisto, I., Wetterberg, G., Erola, J. & Metelinen, S. (2021). Suomen Yhdysvallat – Näin alueuudistus pitäisi tehdä, EVA Raportti, Taloustieto Oy, Helsinki. <https://www.eva.fi/blog/2021/11/30/suomen-yhdysvallat-nain-alueuudistus-pitaisi-tehda/>
- Soininvaara, O. & Säreä, M. (2015). Kaupunkien voitto – Kuusi keinoa vapauttaa kaupunkien kasvu, EVA Pamfletti 1/2015, Taloustieto Oy, Helsinki. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/10/EVA-Pamfletti-Kaupunkien-voitto.pdf>
- Tilastokeskus (2022). Uusimaa historiallisesti muuttotappiollinen muualle Suomeen vuonna 2021, Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike. <https://stat.fi/julkaisu/cku3exx4b9s60b5049f9bn9wj>

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 042 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 24.9.–7.10.2021. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internetpaneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen analyysin ja tulosgraafikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy). Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

EVA Analyysin *Suomi on maalainen* kirjoittaja

EVA:n tutkimuspäällikkö
ILKKA HAAVISTO

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyytit löytyvät EVA:n kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)